

poniedziałek, 14.09.2026

Święto Podwyższenia Krzyża Świętego

Dla chrześcijan krzyż był zawsze święty. Jak to wyraził św. Paweł: Grecy szukają mądrości, Żydzi żądają znaków, my zaś, jako chrześcijanie, chlubimy się krzyżem Chrystusa. Uczniowie Jezusa od samego początku wpatrują się w krzyż, który im przypomina Pana, nie tylko zabitego, ale przede wszystkim zmartwychwstałego. Krzyż obrazuje miłość Boga, Jego moc zbawczą. Od zawsze był też znakiem pocieszenia w utrapieniu i tęsknoty za "byciem z Chrystusem".

Kościół w dniu dzisiejszym obchodzi święto Podwyższenia Krzyża Pańskiego. Jest to pamiątka poświęcenia bazyliki Męczenników, zwanej także Bazyliką Krzyża.

Do początku IV wieku chrześcijanie nie mogli publicznie wyznawać swojej wiary. Był to czas niepewności przeplatany okresami krwawych i okrutnych prześladowań. Chrześcijaństwo rozwijało się w ukryciu.

Dopiero po edyktie mediolańskim cesarza Konstantyna z roku 313 chrześcijaństwo wyszło z "podziemia", zaczęło publiczną działalność. Wtedy to, matka cesarza, św. Helena, udała się z pielgrzymką do Jerozolimy i nakazała odszukać krzyż, na którym umarł Jezus.

Krzyż odnaleziono, jak podają źródła, 13 lub 14 września 326 roku. W ślad za tym, na Golgocie wybudowano bazylikę Męczenników – Martyrium, a w miejscu grobu bazylikę Zmartwychwstania – Anastasis. 13 września 335 roku poświęcono obie bazyliki i przekazano biskupowi. Następnego dnia, 14 września, wystawiono na widok publiczny relikwie Krzyża Świętego, odnalezione kilka lat wcześniej. Była to pierwsza publiczna adoracja Krzyża.

O tych wydarzeniach daje świadectwo mniszka Egeria, która w swoim "Itinerarium Egeriae" wspomina o poświęceniu obu bazylik, połączonym z rocznicą odnalezienia relikwii Krzyża Świętego.

Samo święto Podwyższenia Krzyża wprowadzono pierwotnie dla tych świątyń, które miały relikwie Krzyża, potem je rozszerzono na cały Kościół.

W roku 614 Persowie najechali Ziemię Świętą. Zburzyli wszystkie kościoły i zabrali Krzyż Pański, widząc, jakiej doznaje czci. Dopiero po zwycięstwie cesarza Herakliusza nad wojskiem perskim w roku 628, relikwie zostały zwrócone. Legenda podaje, że sam cesarz chciał wnieść Krzyż Chrystusa na Kalwarię. Doszedł jednak do bram miasta i dalej nie mógł iść. Biskup poradził mu, aby zdjął z siebie cesarskie szaty. Cesarz uczynił to, i boso, w zgrzebnym ubraniu, wniósł relikwie do odbudowanej po zniszczeniu Bazyliki Krzyża. Jest to jednak legenda, bo już Cyryl Jerozolimski, zmarły pod koniec IV wieku, wspomina, że za jego czasów, krzyż podzielono na drobne relikwie i rozesłano po wszystkich okolicznych kościołach.

Największa relikwia Krzyża Świętego znajduje się dzisiaj w kościele św. Guduli w Brukseli. W Bazylice św. Piotra w Rzymie przechowywane są relikwie, które cesarze bizantyjscy nosili na piersi w trakcie największych uroczystości. Sporej wielkości relikwie znajdują się też w rzymskiej bazylice Krzyża Świętego. W Polsce relikwie krzyża znajdują się między innymi w kościele św. Krzyża na Łysej Górze pod Kielcami, dając zarazem imię regionowi i łańcuchowi górskiemu – "świętokrzyskie".

Wielu świętych wyróżniało się szczególnym nabożeństwem do Męki Pańskiej i do Krzyża Świętego. Wielu też zostało obdarzonych łaską stygmatów.

Od I wieku spotykamy wizerunki krzyża wypisywane, rysowane, czy wyryte graficznie. Ale najstarszy krzyż powieszony na ścianie domu znaleziono w Herkulanum, zasypanym przez wulkan Wezuwiusz w roku 79 po Chrystusie. Na ścianie domu pozostał wyraźny odcisk dużego krzyża, a nawet ślad po gwoździu, na którym był zawieszony.

Od IV wieku mamy krzyże bez postaci Jezusa, bogato zdobione szlachetnymi kamieniami. Od XII wieku pojawiają się bardzo realistyczne przedstawienia scen śmierci Pana Jezusa na krzyżu. Dla chrześcijan krzyż Chrystusa powinien być znakiem świadectwa, wyznaniem wiary, a nie elementem dekoracji wnętrz, czy osobistą biżuterią.

Źródło:

<https://modlitwawdrodze.pl/patron-dnia/patroni-wrzesnia/14-podwyzszenie-krzyza-swietego>

<https://deon.pl/kosciol/o-swiecie-podwyzszenia-krzyza,99246> (grafika)